

Sofija KALEZIĆ-ĐURIČKOVIĆ*

KAPIJE VREMENA (o romanu Olivere Doklešić *Četvrta dimenzija*)

Sažetak: Sofija Kalezić-Đuričković u radu *Kapije vremena* (o romanu Olivere Doklešić *Četvrta dimenzija*) kritički osvjetljava kako predmetnost i simboličnost, tako i tematsko-motivsku univerzalnost romana crnogorske spisateljice Olivere Doklešić. Ostvarenje *Četvrta dimenzija* na intrigantan način, u beletristički organizovanoj formi istorijskog romana, govori o dalekoj prošlosti Tunisa, koja datira osam stotina godina prije dolaska hrišćanstva. Autorka prati hronologiju događaja, odigranih na tlu sjevernoafričkog kontinenta od formiranja Kartagine, obavijenu gustim velom legendi i mitskih predanja. Na takav način interesantno objašnjena istorijska dešavanja, u završetku romana funkcionalno su povezana sa prošlošću Boke Kotorske, još od vremena Ilira i Feničana.

Cjelokupna priča smještena je u okvir sna ili reminiscencije glavnog junaka, koji figurira samo na epiloškoj i prološkoj ravni romana, pa se uslovno može reći da su istorijska predanja, kolopleti mitova i legendi zapravo glavni junaci ovog neobičnog djela.

Ključne riječi: roman, vrijeme, Tunis, Kartagina, istorija, Feničani, Iliri, Boka Kotorska

Istina je da o ostvarenjima u kojima se pronađemo pišemo da bi sa čitačkom publikom podijelili vlastiti doživljaj i viđenje, kao i da bi je obavijestili o postojanju novog umjetničkog djela u njenom neposrednom okruženju. Romanesknj prvijenac crnogorske spisateljice Olivere Doklešić pod nazivom *Četvrta dimenzija* jedna je od takvih „ličnih” knjiga, o kojima možemo pisati zanemarujući šablonizovani kritičarski diskurs. I sama Doklešićeva djeluje kao da se čitavog života pripremala da napiše ovo djelo, bez obzira na to što je ono nastalo u rekordno kratkom roku, za svega pet mjeseci, od februara do juna protekle godine.

O pojmu ženskog pisma postoje podijeljena mišljenja koja se često, između ostalog, odnose na pitanje da li ova sintagma obuhvata pojam pisanja iz ugla, odnosno opservativne i doživljajne perspektive žene ili knjigu u čijoj se pred-

---

* Dr Sofija Kalezić-Đuričković, Univerzitet Donja Gorica

metnosti ne moraju nužno tretirati „ženske” teme, ali čiji je autor svakako – žena. Treći poriču bilo kakvu sponu između pola autora i tematskog izbora u njegovom djelu, smatrajući da je jedina smisljena podjela na osnovu koje se literatura može selekcionisati – na dobru i lošu. U vezi sa spomenutim hermeneutičkim shvatanjima, javlja se pojam *feminističke kritike* koji je proistekao iz naziva društvenopolitičkog pokreta nazvanog *feminizam*, koji se najvjerovatnije pojavio u Francuskoj oko 1830. godine. Ovaj termin je prvi put upotrijebio socijalutopista Šarl Furije, za kojeg je emancipacija žena predstavljala mjeru društvene emancipacije kao cjeline. Na našim prostorima oba pojma, kako onaj definisan sa stvaralačke, tako i drugi, proistekao iz kritičke perspektive, upotrebljavaju se znatno kasnije, a razloge za takvo zakašnjenje njihovo tretiranje, u odnosu na evropsku i svjetsku literarnu pozornicu osvjetljava Slavica Garonja-Radovanac:

„Interes za *žensko pismo* ili književnost koju pišu žene, u svetu kao i u našoj sredini, sa početkom 21. veka, kao da dobija svoj puni zamah... Književnosti koje pišu žene kod nas, do poslednje decenije XX veka, malo je posvećivana stručna pažnja. Podsetimo, zahvaljujući uglavnom ocenama Jovana Skerlića i antologiji Bogdana Popovića, „pripuštena” u zvaničnu srpsku književnost, gotovo do polovine XX veka, bila je samo Isidora Sekulić. Ni kasnije se odnos prema ženama piscima nije mnogo promenio i njihovo delo je bilo uglavnom skrajnuto, ocenjivano s visine ili naprosto prećutano... Tek odnedavno, noviji istraživači ovoj pojavi daju pun značaj. Suštinski, književnost koju su pisale i pišu žene još uvek je neiščitana, štaviše neotkrivena i neobjavljena, književno-estetski nevrednovana, niti stavljena u kontekst kulturno-istorijskih pojava koje su je iznedrile”.¹

Ovakva stručna ocjena se sa potpunim pravom može primijeniti i na crnogorske prostore, i pored značajnih napora učinjenih u toku prethodnih godina da se problemu ženskog pisma na našem kulturnom i jezičkom terenu pruži tretman kakvo ono često po svom kvalitetu zaslužuje. Prije osvrta na samo djelo, reći ćemo nekoliko osnovnih pojedinosti o književnici i njenom kreativnom angažmanu, tek toliko da bi se podaci o ostvarenju *Četvrta dimenzija* na funkcionalan način mogli uklopiti sa opštim spisateljičnim portretom. Olivera Doklešić rođena je u Herceg Novom. Osnovnu i srednju školu završila je u rodnom gradu, studije građevinarstva u Beogradu, a postdiplomske studije u Novom Sadu. Bavila se aktivno novinarstvom, kao dopisnik više dnevnih i periodičkih listova. Od 1992. bila je član Udruženja novinara Jugosla-

¹ Slavica Garonja-Radovanac: *Žena u srpskoj književnosti*, Dnevnik, Novi Sad, 2010, str. 5–6.

vije. Eseje, poeziju i pripovijetke objavljivala je u nekoliko časopisa i zbornika za književnost i umjetnost: *Stremljenja, Prosvjeta, Književne novine, Zbilja, Boka, Nova Zora, Sloga, Zalog, Stvaranje, Zapisi, Buktinja, Ljudi govore*.

Objavila je četiri knjige proze – pripovijetke: *Prašine koraci*, 1996, *Sofijine kćeri* (dva izdanja, 2000. i 2006) i *Između kamena i vode*, 2005. godine. Izdanje na engleskom jeziku *Sophias daughters* objavljeno je 2003. godine. Zbirka putopisnih eseja *Crno bijeli gradovi* i pozorišni komad *Bijeli golub prevlački ili Građenje manastira Svetog Arhangela Mihaila na Prevlaci*, 2009. godine.

Publikovala je tri zbirke poezije: *Kap po kap* 1999, *Opunomoćeni zapis* 2002. i *A ja bih samo da sa tobom ćutim* 2008. Za zbirku poezije *Opunomoćeni zapis* nagrađena je 2002. godine prvom nagradom Stručne komisije teoretičara književnosti nezavisnih izdavača srpskog govornog područja, sa obrazloženjem „za izuzetan doprinos u oblasti umetničke emocionalnosti i jezičke izražajnosti u poeziji”. Zastupljena je u antologiji ženske crnogorske poezije *Snene Evine kćeri* i u antologiji savremenog crnogorskog proznog i poetskog stvaralaštva *Pismo*. Po motivima pripovijetke *Pukovnik Totović* iz zbirke *Prašine koraci* urađena je radio-drama u ciklusu *Kod dva bela goluba* Drugog programa Radio Beograda. Olivera Doklešćić živi i radi u Herceg Novom i ostvarenje *Četvrta dimenzija*, publikovano u koizdavaštvu preduzeća „Ars Libri” iz Beograda i „Besjede” iz Banje Luke, njen je prvi roman.

Kao što se može iz navedenog sagledati, kreativna putanja Olivere Doklešćić postepena je i duboko logična, kako formalno, tako i značenjski. Krećući se od manjih strukturnih cjelina – poezije i kraćih proznih ostvarenja, do onih smisaono polivalentnijih i oblikovno zahtjevnijih – pripovjedaka, putopisa i na kraju – romana, njeno posljednje ostvarenje potvrđuje stanovište pojedinih teoretičara književnosti da ova literarna vrsta zauzima najviše mjesto u hijerarhiji književnih žanrova. Nakon prvih nekoliko stranica ostvarenja *Četvrta dimenzija* jasno je da je autorka u svom romanesknom prvijencu sublimirala sve pozitivne odlike vlastitog stila – od strukturne promišljenosti i kompozicione inovantnosti do stilske konciznosti i jezičke sadržajnosti.

Koristiti istoričnost i istorijske podatke u sklopu romanesknog sadržaja jeste postupak koji je Doklešćićeva primijenila, a koji u pisanju beletrističkog ostvarenja može predstavljati „mač sa dvije oštrice”. Sa jedne strane, korišćenje ove nauke i njenih grana može pružiti dozu neophodne egzaktnosti, koja je preporučljiva kao podloga za kreiranje teksta u smislu proširivanja obrazovnih vidika i osvježavanja nekih davno zaboravljenih znanja. Sa druge strane, previše istorije i opštih podataka može opteretiti materijal i učiniti da recipientu postane monoton i naporan za čitanje.

O pojmu istoričnosti i modelima njegove upotrebe Ana Bužinjska i Mihael Pavel Markovski konstatuju: „Istoričnost određuje način čovekovog bivstvovanja koji ukazuje na njegovu ugrađenost u istoriju i tradiciju, kao i neminovnost njene interpretacije. Iako istorija deluje na čoveka – čovek postoji u neotklonjivom horizontu tradicije koja determiniše njegovu samospoznaju. Čovekova egzistencija je istorijska jer njena promenljivost „podražava” dinamiku prošlosti, aktuelizovanu u svakom činu interpretacije. Slično je smatrao i Bahtin koji je pisao da se stvaralačko razumevanje ne odriče samog sebe, svog mesta u vremenu i sopstvenoj kulturi”.² U svakom slučaju, istorija i literatura se nalaze u stalnoj uzajamnoj međuzavisnosti: istorija ne samo da obezbeđuje građu za umjetničko oblikovanje, nego i olakšava razumijevanje književnosti prošlih vremena.

Kao što je svima koji se na stručan način bave proučavanjem literature poznato, postoje *narativni* i *nenarativni* žanrovi; kratka priča, pripovijetka i roman svakako spadaju u prvu grupaciju. Međutim, i žanrovi mogu biti specijalizovani i razvrstavati se u podvrste, ali za ovaj roman ne možemo sa sigurnošću ustvrditi da pripada isključivo jednom romanesknom tipu ili narativnom modelu. Kao što je umjetničko kazivanje u njemu gusto isprepletano sa istorijatom dvaju kontinenata – sjevernoafričkog i južnoevropskog, te ovaploćeno kroz raskošnu lepezu legendi i mitova sa ova dva područja burnih dešavanja i međusobnih intenzivnih spona, tako se djelo *Četvrta dimenzija*, posmatrano prevashodno sa predmetno-motivskog stanovišta, može naći na kompleksnoj granici između istorijskog, društvenog, mitološkog, esejističkog, filozofskog, putopisnog i možda još nekih tipova romana, kakvi su, primjera radi, psihološki ili ljubavni.

Sa druge strane posmatran, on se može tretirati i kao tzv. *bildungsroman* jer pripovijeda o sazrijevanju i duhovnoj metamorfozi glavnog junaka, bilo da je ona odigrana u realnom svijetu ili prostorima njegove imaginacije. Međutim, prije bi se moglo kazati da se pomenuti termini u manjoj mjeri mogu upotrijebiti na nivou romaneskne klasifikacije, a u intenzivnijoj se mogu prepoznati kao elementi u sklopu raskošne motivike ostvarenja *Četvrta dimenzija*. Ipak, ovo djelo u najvećoj mjeri može se uvrstiti u kategoriju istorijskog romana i pored svoje beletrističke konfiguracije, između ostalog, zato što u sklopu ovog proznog modela egzistira istorijsko vrijeme, događaji i ličnosti.

Najdominantniji u djelu je lik kartaginske kraljice Dido ili Elise, koja je dočarana kao primjer svih osobina koje u literaturi krasi pozitivne ženske li-

---

² Ana Bužinjska i Mihail Pavel Markovski: *Književne teorije XX veka*, Službeni glasnik, Beograd, 2009.

kove, od čednosti, odanosti, plemenitosti do vizionarskog i graditeljskog dara. Prema legendi, nakon smrti kralja Tira (Matana I), krajem devetog vijeka prije nove ere, naslijedio ga je njegov sin Pigmalion. Pigmalion je bio u sukobu sa svojom sestrom Elisom, te je naredio da se ubije njen muž koji je bio vrhovni sveštenik. Elisa je pobjegla sa svojim pristalicama na Kipar, a odatle na sjever Afrike, u današnji Tunis.

Antički grad koji su osnovali Feničani nekada je bio moćna luka koja je imala plodno zemljište i izobilje pitke vode, a sama lokacija Kartagine u središtu pomorskih puteva i voda Mediterana, omogućila je razvoj koji je prevazišao sve feničanske kolonije. Doklešćićeva nas podsjeća na staru legendu o postanku Kartagine, vezanu za dozvolu datu od kralja Jarba da se Elisa sa svojom vojskom može nastaniti na ovom prelijepom dijelu Sredozemlja, ali pod uslovom da njena država ne bude veća od prostrte bikove kože. Dosjetljiva kraljica pravi uske i dugačke djelove kože, koje međusobno povezuje obuhvatajući okolnu dolinu i brdo, tako da dobija dozvolu za svoju grad-državu. Kartagina nakon njene smrti, u romanu opisane romantičarskim maniirom, postaje veliki lučki i vojnički centar, kojim je upravljala porodica Barka.

„Gotovo svaka uvala, zaliv, rt, ostrvo Sredozemlja nosi neku priču”, navodi Olivera Doklešćić u početnom dijelu romana. „No, od radosnih češće se pamte priče sa tragičnim završetkom. U ljudskoj prirodi je da tragedije pobuđuju snažnija osjećanja, te da se više pamte od srećnih događaja. More povezuje i najudaljenije djelove tog razvučenog prstena (jer Mediteran je tamo dokle raste maslina, kako su govorili stari antički mudraci) i čini da je čitav priobalni kraj, a nerijetko i njegova duboka unutrašnjost, priča koja traje do u vječnost, neprestano se nadovezuje, širi i živi kroz prostor i vrijeme. Od potrage za zlatnim runom, preko sumnje u istinsko mjesto postojanja Iliona, Odisejevih i Enejevih do srednjovjekovnih lutanja i seoba, zatim, trgovačkih veza modernog doba, moguće je pronaći desetine sličnih priča i legendi, njihovih isprepletanja po dužini i širini bazena Sredozemlja, od gibraltarskih do bosforskih vrata”.³

Mladi Hanibal Barka odrastao je u Kartagini u kojoj je načinio prve vojničke korake, ali od rođenja bio je zadojen mržnjom prema Rimskom carstvu, koje je gotovo od samog nastanka bilo u konkurentskom odnosu prema njegovoj zemlji. Kartaginu je odlikovao visok stepen civilizacije, tako da je ovaj grad već u drugom vijeku imao razvijen sistem kanalizacije – vijadukt dugačak 123 kilometra. Antonijeva kupatila iz drugog vijeka (rimske terme) najve-

³ Olivera Doklešćić: *Četvrta dimenzija*, Ars Libri, Beograd, Besjeda, Banja Luka, 2011, str. 43–44.

ća su u Sjevernoj Africi i treća po veličini u svijetu. Imala su dva nivoa, podzemni za dovođenje i zagrijavanje vode i gornji – sa simetrično poređanim sobama i imponantnom zajedničkom saunom. Dvije velike vještačke luke su građene u gradu, jedna za čuvanje mornarice od 220 ratnih brodova, poznata i kao Koton, i druga predviđena za trgovinu.

Hanibal je sanjao o napadu na Rim, pa kada je odrastao i ojačao, okupio je hrabre Kartaginjane i brodovima stigao do današnje Španije, iskrcao vojsku sa trideset i sedam slonova i prešao Alpe. Rimsko stanovništvo, uplašeno ovakvom, prvi put u dotadašnjoj istoriji viđenom vojskom, uplašeno je ponavljalo: „Hanibal ante portas” („Hanibal je pred vratima”). I pored velikih surovosti i genocida koje je Hanibalova vojska nanijela Rimu, on ga nije uspio osvojiti, a njegov pokušaj otišao je u legendu, zajedno sa Kartaginom. Dugo nakon toga Rimljani su u senatu ponavljali da Kartaginu treba razoriti, što su nakon četrdeset godina i uradili. Grad je zapaljen i uništen, a zemlja preorana i posuta solju da više ne bi mogla da rađa. Dvadeset i pet godina nakon toga, ovaj grad je obnovljen, ali ovoga puta kao Rimska Kartagina, u kojoj su preživjeli Kartaginjani mogli biti samo robovi.

Nakon ovih događaja, Kartaginu osvajaju Vandali, vršeći piratske napade po Sredozemlju, a po načinu na koji su napali Rim u srednjem vijeku je usvojen izraz „vandalizam”. Kartagina je postala prestonoca Vandala, koji su proširili hrišćanstvo na ovom području. Hrišćanstvo su ubrzo primili i Berberi, koji u malim zajednicama i danas postoje u Tunisu sa svojim autohtonim i nepromijenjenim načinom života. Berberi imaju svijetlu kožu, plave oči, nižeg su rasta, žive u kućama ispod nivoa zemlje, nalik zemunicama, a žene se tetoviraju po licu i tijelu, čime obilježavaju bračni status. Nakon Vandala, Tunis je osvojila Vizantija, a u sedmom vijeku Arapi, porazivši hrišćansku vizantijsku i berbersku armiju. Tada je izgrađen i muslimanski sveti grad Keruan, kao simbol pobjede islama nad hrišćanstvom na ovim prostorima.

Cjelokupnu, ma koliko zanimljivu, toliko i tragičnu istoriju ovog dijela sjevernoafričkog kontinenta, autorka u drugom dijelu romana *Četvrta dimenzija* na funkcionalan način, još od predslovenskog perioda, odnosno dolaska Feničana i Ilira, povezuje sa istorijom Boke Kotorske. I u doba hrišćanskog perioda žive nastanjenosti ovog područja južnoslovenskim življem, Boka nije mogla izbjeći sudbinu svih privlačnih primorskih područja, pa su njeni gradovi u različitim periodima više puta pljačkani i paljeni, a narod odvođen u roblje, za čiji je otkup tražena enormna svota novca. Posebno pažljivo Doklestićeva je opisala piratski napad na Perast, koji se dogodio u noći između 23. i 24. juna 1624. godine, kada jedan od najljepših gradova u zalivu napadaju gusari iz nekadašnje Kartagine, a tadašnje Berberije, koji su sa šesnaest galija prepo-

lovali čitavo Sredozemlje. U Tunisu su robovi bili pod strogim okom Turaka, jer je trenutno on, zajedno sa Bizertom i Kartaginom, bio u njihovim rukama.

„Hroničar je zapisao”, ističe spisateljica, „gusari su prvo opustošili ostrva pred Perastom, crkvu Gospe od Škrpjela i opatsku crkvu Svetoga Đorđa. Odbrana je pucala, koliko god je bilo brzine da se pune tandžare, padali su poneki od gusara, ali su oni, svejedno, bili u većini i probijali su odbrambenu liniju, prodirali u kuće, trpali sve vrijedno što im se činilo u džakove, otimali žene i djecu, vezivali ih i odnosili na brodove, pljačkali crkve bez respekta prema svetim putirima, ikonama. Za sobom su ostavljali pravu pustoš. Nesreća za Perast je bila golema, strašna, prevelika za tako mali grad, jer, na stranu pljačka, ali 415 duša gusari odvukoše sa sobom. Hroničar je potom zapisao da su se u potjeru za gusarskom flotom dala, potom, 23 španska broda koja su se nalazila u Dubrovniku”.⁴ Međutim, Doklešćićeva u završnici ovog poglavlja ističe da je cijena otkupa bila toliko visoka da su i pored sve prodate imovine bogatiji Peraštani mogli otkupiti možda samo jednog člana porodice, čime su stavljani na probu da prave izbor između sopstvene djece. Žene su, ukoliko nije bilo otkupa, bile prisiljene da promijene vjeru i date turskim begovima u hareme.

Istorijsku pozadinu navedenih zbivanja, spisateljica povezuje sa istorijom umjetnosti, pred kraj romana prikazujući čuvenog slikara Tripa Kokolju koji pravi portret kraljice Elise. S obzirom na to da iznad gotovo svakog poglavlja stoji moto koji predstavlja misao nekog poznatog filozofa, a koji čini svojevrsnu prolegomenu u predmetnost datog odjeljka, jedan od najupečatljivijih takvih odlomaka jeste misao Šopenhauera koja glasi: „U strašnoj dolini suza jedino još umjetnost ima nekog smisla”. Time se ujedno otkriva i jedna od dominantnih poruka ovog romana, koju predstavlja težnja ka estetskom jedinstvu kao idealu, oličena prevashodno na primjeru umjetničkog djela kao fenomena koji predstavlja izvorište ljepote i smisla postojanja. Iz ovoga proizilazi i značenje sintagme upotrijebljene u naslovu romana, s obzirom na to da u naučno potvrđene dimenzije visine, dužine i širine, u ovom kontekstu ulazi i četvrta dimenzija, koju predstavlja kategorija vremena.

Kroz temporalni presjek istorijskih događaja, bogato umjetnički odslikanih kako u sinhroniji, tako i u dijahroniji, čitalac ima priliku da prati neobične priče južnoevropskog i sjevernoafričkog predjela, često ne mogavši da razluči istorijsku od legendarne istine, odnosno da uspostavi granicu na kojoj prestaje istorija, a počinje mit i obrnuto. Pjesma data u završnici romana uvjerljivo se uklapa u opštu sliku događaja, praćenih od tragične sudbine Kartagine, koja je dobila ime od feničanskog naziva Kvart Hadašt, što znači „Novi grad”. Pje-

⁴ *Ibidem*, str. 99–100.

sma govori o labilnosti ljudske egzistencije, nestalnosti opažaja, te čovjekovoj snazi da prekorači vlastite granice i poput Feniksa, ponovo se rodi iz pepela:

„Vaj! Ništa nije taj život od kože i krvi,
 vjeruj u vrijeme,
 i što izgleda da je, konačno nije,
 ono što očima vidiš, zapravo nije,
 vjeruj u vrijeme,
 život je san, vjetrovit vijak,
 misliš da je, a zapravo nije,
 vjeruj u vrijeme,
 što ne razumiješ sada, reći će se sutra,
 ponor duše zapravo su vrata novog,
 sa brijega smrti u novi život gledaj.
 Vjeruj u vrijeme!”⁵

Roman Olivera Doklešić *Četvrta dimenzija* recipijentu omogućava da u beletrističkoj formi na zanipliv način prođe kroz vremenski presjek sopstvene istorije, koja ujedno predstavlja univerzalnu priču o istoriji ljudskog roda, čovjekovim patnjama, stradanjima, pogromima i ponovnim obnavljanjima u spletu novih društvenih okolnosti. Ratovi, kao vođeni nevidljivom rukom, svakih nekoliko desetljeća – uništavaće ga, težnja ka ljepoti i umjetnosti stvaranja – obnavljaće ga, sve do neumitnog okretanja ponovnog točka istorije.

LITERATURA

Primarna:

- [1] Doklešić, Olivera: *Četvrta dimenzija*, „Ars Libri”, Beograd, „Besjeda”, Banja Luka, 2011.

Sekundarna:

- [2] Bužinjska, Ana, Markovski, Mihail: *Književne teorije XX veka*, „Službeni glasnik”, Beograd, 2009.
 [3] Abot, H. Porter: *Uvod u teoriju proze*, „Službeni glasnik”, Beograd, 2009.
 [4] Stivenzon, Robert Luis: *Umetnost pisanja i drugi eseji*, „Biblioteka Glasnik”, Beograd, 2009.
 [5] Garonja-Radovanac, Slavica: *Žena u srpskoj književnosti*, „Dnevnik”, Novi Sad, 2010.

⁵ *Ibidem*, str. 256.

Sofija KALEZIĆ-ĐURIČKOVIĆ

THE GATES OF TIME
(on *The Fourth Dimension*, a novel by Olivera Doklešćić)

Summary

In her paper *The Gates of Time* (about Olivera Doklešćić's novel *The Fourth Dimension*) Sofija Kalezić-Đuričković critically illuminates the subject and symbolism and thematic universality of the novel *The Fourth Dimension* by Montenegrin writer Olivera Doklešćić. The novel *The Fourth Dimension*, in an intriguing way, in a fictional form of the organization of the historical novel, tells us about the ancient past of Tunisia, which dates back eight hundred years prior to the arrival of Christianity. The author follows the chronology of events that took place on the territory of the North African continent since the founding of Carthage, enveloped in a thick veil of legends and mythical tales. In this way, the interestingly explained historical events at the end of the novel are functionally associated with the past of Kotor Bay, since the time of the Illyrians and the Phoenicians. The overall story is placed in a box of dreams or reminiscences of the main character, who exists only at the beginning and end of the novel, so we could say that the historical tradition, the unity of myths and legends are in fact the main characters of this unusual work.

Key words: novel, time, Tunisia, Carthage, history, the Phoenicians, the Illyrians, Kotor